

## Hrdinstvo – sila duchovnej prevahy

Mária Rázusová-Martáková: *JÁNOŠÍK*

Veršovaná hra v 5 dejstvách. Réžia Ferdinand Hoffmann, návrh dekorácie Martin Benka. Dekorácie vypracovali dielne SND pod vedením L. Vécseyho<sup>1</sup>. Premiéra 14. 3. 1941 – Historická budova Slovenského národného divadla, posledné predstavenie 2. apríla 1941, spolu 5 predstavení.

Spisovateľka Mária Rázusová-Martáková sa v slovenskom kultúrnom povedomí etablovala predovšetkým ako prekladateľka najmä z francúzskej jazykovej oblasti. Pre slovenskú činohru preložila Rostandovho *Cyrana z Bergeracu* a neskôr aj Hugovho *Hernaniho*. Tieto preklady a úspech *Hernaniho* v Hoffmannovej réžii ju inšpiroval k napísaniu samostatnej hry. Rozhodla sa, že v podobnom duchu ako veľký romantický dramatik Victor Hugo, že aj ona spracuje tému zo slovenských dejín. Príbeh o jánošíkovej legende napísala v podobnom duchu ako je napísaný *Hernani*. Vytvorila veršovanú hru o slovenskom národnom hrdinovi. Postavu Jánošíka interpretovala odlišne ako Jiří Mahen<sup>2</sup>, Jan Porod, ba dokonca hru o Jánošíkovi napísal aj Ján Borodáč pod pseudonymom Ján Debnár (1939). Martákovvej *Jánošík* je predovšetkým veľkým človekom ducha a hlbokej vnútornej sily. Autorka koncipovala príbeh o národnej neraz legendarizovanej postave do obrovskej šírky piatich dejstiev s priam symbolickými názvami – *Požiar, Zbojník, Závet, Vražda* a *Svitanie*. Napriek tomu, že sa Martákovvej Jánošíkovi stala krivda, mamu i otca mu na smrť priviedli páni, statočne zvädza boj za sociálnu spravodlivosť v spoločnosti. K vyšším princípom tejto ústrednej postavy patrí to, že Jánošík vnútorne i skutkom odmieta akékoľvek bezpredmetné násilie. Chcel by svet zmeniť, ale jeho boj je márný. Proti Jánošíkovmu postoju životného nenásilia nastrojí jeho bývalý druh zo zbojníckej družiny Gajdošík zradu a lešť, ktoré priamo vedú k zlapaniu.

Veršovaná hra *Jánošík* bol Márie Rázusovej-Martákovvej dramatickým debutom. Ako uviedla v rozhovore v časopise *Naše divadlo*, hoci pod dielom je podpísaná len ona, hru písala spoločne s manželom Jánom Martákom, skúseným ochotníckym režisérom a organizátorom. Otvorene priznala: „Muž mi pomohol vypracovať dramatickú osnovu, dejovú konštrukciu a technické riešenie. Všímalí sme si starostlivo technické požiadavky v drámach klasických

---

<sup>1</sup> Ladislav Vécsey bol šéfom výpravy SND. Na dobovom programovom plagáte SND písaný ako Večej.

<sup>2</sup> Jiří Mahen napísal svojho Jánošíka v roku 1910. Inšpiroval sa slovenskou ľudovou tradíciou. Hra bola v jeho autorskom vývine prvým výrazným úspechom v dramatickej tvorbe.

spisovateľov.“<sup>3</sup> Autorka si jasne definovala aj spôsob akým interpretovala v dráme postavu tohto hrdinu: „Jánošíka chápem celkom duchovne, nie ako fyzickú silu, ale ako predstaviteľa a nositeľa myšlienky, o ktorej víťazstve je presvedčený. Preto odpadli v hre všetky folkloristické príkrasy ako hajduchovanie, spevy a pod., ktoré slovenský ľud vo svojej tradícii utvoril si svojho Jánošíka, ako ho kedysi maľoval na sklo, preskakujúceho cez vatru. Tento Jánošík je hotový a je to primitívna predstava ľudového hrdinu. Umelecký tvorca nepriniesol by nič nového, keby tento ľudový typ Jánošíka postavil proste na scénu a dal mu konať a myslieť, ako nám je z ľudovej tradície všeobecne známe.“<sup>4</sup> Jedinečnosť a dramatickú vyzretosť autorkinej prvotiny pomenoval Jozef Felix takto: „Martákovej *Jánošík*, ktorého premiéra bola 14. marca, prekonala všetky naše nádeje. Človek by chcel vraviť o zázračnosti. Veď je to prvá autorkina dráma – a jednak chef d’oeuvre našej dramatickej literatúry, na ktorom niet kazu, ktorého akcia plynie v zázračnej zákonitosti a súhre detailov. Človek sa čuduje, ako sa mohol v rozrušení dneška zrodiť kus takých čistých tvarov a takého čistého pátosu. Často sa vraví o povinnosti slovenského spisovateľa naslúchať ‚pulzu vlastného národa‘ a inšpirovať sa zložkami jeho tradície. Nuž ak z modernej literárnej tvorby niektoré dielo prýšti z najhlbších vrstiev národnej tradície, je to táto veršovaná hra o Jánošíkovi. (...) Ľudovú tému jánošíkovskú však doplnila, fakty spojila a zdôraznila, začlenila do logického rámca, a čo je najdôležitejšie, preniesla celú postavu Jánošíka zo sféry ľudovej obraznosti do sféry duchovnej, v ktorej je jedine možná heroizácia tejto postavy (a vôbec podobných postáv) našich dejín. V koncepcii Martákovej je Jánošík nie zidealizovaný, ale znovu umelecky vytvorený. (...) [Hra je – dopl. M. T.] dokumentom a či príkladom, ako sa zrodí dokonalé dielo. Martákovej *Jánošík* prýšti nielen z najhlbších fondov slovenskej tradície, ale aj zo solídneho fondu študijného a z bázy neoromantických hier svetových, najmä francúzskych. Je fakt, že najmä Hernani a Cyrano boli autorke mocným impulzom k Jánošíkovi. Z nich čerpala istotu veršovaných obrátov i odvahou k oným dlhým poetickým tirádám. Pre nás je Martákovej *Jánošík* príkladom správneho tvorenia v styku s vrcholnými dielami svetovej literatúry.“<sup>5</sup>

K sporným miestam Martákovej hry i Hoffmannovej inscenácie patril z pohľadu vtedajších ideológov Jánošíkov monológ v druhom dejstve. Preto uvádzame z neho časť, ktorá sa hlboko dotkla cirkevných katolíckych kruhov:

„Mám zájsť do Trnavy, sa priznať nepokryte

<sup>3</sup> To. Autorka nového Jánošíka rozpráva. In *Naše divadlo*, roč.13, č. 7, marec 1941, s. 103.

<sup>4</sup> Tamže, s. 103 – 104.

<sup>5</sup> -jef- [Jozef Felix]. Veršovaná hra o Jánošíkovi. In *Národné noviny*, roč. 72, č. 21, 22. 3. 1941, s. 6.

a súdu kolégia zverit' svoje žitie?...  
dobre. – Lež čo zvíťazím? – I tam veľmož súdi.  
Všade, kde sa obrátim, majú svojich ľudí...  
Akademická hlava už padla súdom ich. –  
Bol by som veľmi peknou výstrahou pre všetkých,  
čo si dovoľil spáchať zločin jediný:  
že sa odvážili zrodiť v chajde dediny!  
Ó, Trnava, docenti! Vidím už teraz sám,  
Jak ste v pravde d'aleko svetu vy – a svet vám!  
Veľká vaša učenosť komu tu osoží?  
Kto ňou získa? – Ó, beda! Páni a veľmoži!  
Tí, čo chodia po dar i ta, kde sú nezvaní.  
Lež čo z nej ja, rab, mám, spectabiles decani,  
rectvoves magnifici?<sup>6</sup>

Štefan Zlatoš v prvom referáte o inscenácii nezabudol poznamenať, že „autorka až prid'aleko zašla v niektorých uvažovaniach (Jánošíkov monológ v 2. dejstve a iné) a do nesprávneho svetla postavila cirkevné kruhy. Rozhodne budú sa musieť tieto chybné state opraviť.“<sup>7</sup> Samozrejme, že režisér ani autorka tieto výčitky a usmernenia nerešpektovali. Inscenácia mala ešte štyri reprízy a potom ju vynechali v programe činohry. Premiéra *Jánošíka* sa konala 14. marca 1941, t. j. na 2. výročie samostatného štátu. Na oslavu Slovenskej republiky teda zaznel polemický hlas, podobenstvo z minulosti o stave spoločnosti vo vtedajšej dobe. Inscenácia sa stala príležitosťou na vybavovanie účtov medzi umierneným a radikálnym krídlom Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSLŠ). Kým umiernené kruhy brojili proti hre a inscenácii, noviny a časopisy patriace radikálnemu krídlu písali ódy na výnimočnosť hry i inscenácie. Pravdou je, že polemickou pravdepodobne bola aj bez týchto bojovných protinázorov. Na tomto spore vidíme, akým silným politikom bolo divadlo a aké vášne a radikálne postoje vyprovokovalo. Radikálny postoj rovnako zaznel proti hre a inscenácii v Katolíckych novinách, kde autor kriticky napísal: „Svojho času poukázala už Slovenská pravda na tieto vety a odseky, ale nedostalo sa jej na ne iného ako výsmechu v Národných novinách a v Gardistovi. A pravdu mala Slovenská pravda. Akiste to nahliadli aj príslušní činitelia okolo SND a po štyroch obvyklých reprízach bola hra vynechaná

---

<sup>6</sup> Citované podľa inscenačného textu hry *Jánošík* z knižnice Ústavu divadelnej a filmovej vedy Slovenskej akadémie vied, prírastkové číslo 4376, s. 39 – 40.

<sup>7</sup> Y. [Štefan Zlatoš]. Jánošík v novom rúchu. In *Slovenská pravda*, roč. 6, č. 63, 18. 3. 1941, s. 3.

z programu SND. Dostalo sa aj tým, čo si nezaslúžili a len-len že neboli vyhlásení za barbarov bez akéhokoľvek citu kultúrneho a národno-slovenského. My však vyslovujeme svoje podivenie nad tým, že bolo možné bez príslušnej korektúry pripustiť na scénu SND hru, ktorá nerešpektuje náboženské zmýšľanie značnej čiastky národa, a to ešte práve v deň národného sviatku.“<sup>8</sup> Úderné myšlienky dramatickej predlohy nedali spať zástancom vtedajšieho politického režimu. Výčitky voči cirkevným kruhom zneli mimoriadne aktuálne. Veď na čele krajiny ako prezident stál katolícky kňaz, ktorý bral do úst slovo Božie a zároveň schvaľoval, podpisoval a neraz sa vyhrážal ľuďom a konal voči nim amorálne. Ten, ktorý ako kňaz patril podľa úradu k najbližším Syna človeka, konal neraz v intenciách nehumánosti. Výčitka, ktorá takto zaznievala z javiska, bola podnetom k tomu, že divadlo po štyroch obligátnych reprízach inscenáciu z repertoáru stiahlo.

Režisér a dramaturg v jednej osobe v inscenačnom texte, ktorý máme zatiaľ ako jediný k dispozícii,<sup>9</sup> veľmi logicky postupoval pri miernych úpravách predlohy. V dialógoch postáv i v monologickejších prehovoroch, najmä pri postave Jánošíka, radikálne text skracoval, aby podporil konanie a vytvoril primeraný temporytmus a dynamiku inscenácie. Ferdinand Hoffmann vnímal Martákovej hru ako modernú drámu v najvlastnejšom slova zmysle, lebo táto slovenská dráma reflektovala veľkú túžbu slovenského ľudu po sociálnej spravodlivosti. Tvorca o tom hovorí v predpremiérovom rozhovore uverejnenom v denníku *Gardista*.<sup>10</sup> Režisér okrem tejto skutočnosti zdôrazňuje tiež dôležitosť výtvarného riešenia, ktoré bolo významnou súčasťou javiskovej interpretácie: „Pre javištnú realizáciu tohto diela, ktorého význam – zdá sa – len budúce generácie ocenia, bolo treba rátať nielen s dôkladným štúdiom, ale i výtvarnej zložke predstavenia prikladá sa nemalý význam. Sme radi, že sa nám podarilo získať akad. maliara prof. Martina Benku, ktorého malebné dekorácie obecnstvo uvidí. Funkciu poradcu pri starosti o kostýmovú výpravu osobne prevzal na seba Dr. Jozef Cincík, referent Matice slovenskej.“<sup>11</sup> Výtvarnú podobu divadelnej inscenácie dokumentujú fotografie v Archíve Divadelného ústavu v Bratislave a tiež aj výtvarné návrhy k javiskovej podobe *Jánošíka*, uverejnené v časopise *Naše divadlo*.<sup>12</sup>

<sup>8</sup> KTK. Vážne slovo na adresu Jánošíka M. Rázusovej-Martákovej. In *Katolícke noviny*, roč. 56, č. 19. 11. 5. 1941, s. 3.

<sup>9</sup> RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ, Mária. *Jánošík*. Upravený text pre potreby inscenácie – prvého uvedenia hry na javisku. In Knižnica Ústavu divadelnej a filmovej vedy Slovenskej akadémie vied v Bratislave, prírastkové číslo 4376.

<sup>10</sup> Pred premiérou *Jánošíka*. [Rozhovor s dramaturgom a režisérom SND Ferdinandom Hoffmannom.] In *Gardista*, roč. 3, č. 51, 2. 3. 1941, s.12.

<sup>11</sup> Tamže.

<sup>12</sup> *Naše divadlo*, roč.13, č. 7, marec 1941, s. 103.

Benkove scénické návrhy vytvárali tri kopce na zadnom horizonte. Výtvarne sa napájali na jeho krajinkársku tvorbu. Tento zadný horizont sa počas inscenácie varioval. V každom dejstve sa menil podľa toho, kde sa dej odohrával. V prvom dejstve použili na znázornenie Jánošíkovho rodného domu maľovanú kulisu. Pred iluzívnou plošnou dekoráciou umiestnili praktikábel. Fotografia zachytáva dialóg Susedy (postavu stvárnila Beta Poničanová) a starého Jánošíka (Jozef Kello). Na ďalšej fotografii tiež z prvého dejstva sa Jánošík (Mikuláš Hubu) skláňa a pozerá na nehybné telo mŕtveho otca, ktorého hlavu–podopiera spomínaný praktikábel. Starý Jánošík a Suseda majú ľudový odev. Jánošík má oblečené študentské šaty – nohavice a elegantný čierny kabát. V bielej košeli má uviazanú čiernu mašľu. Akoby tým výtvarník Cincík jasne naznačoval z akého sveta táto postava prišla, že je študentom teológie v Trnave a jeho sociálny status je značne odlišný od chudobného slovenského ľudu. Patrí do privilegovanej spoločenskej triedy, ktorá žije z mozoľov chudobných ľudí. Domnievame sa, že rovnako boli výtvarne štylizované podľa miesta deja všetky dejstvá. Tretie dejstvo – *Závet* sa podľa scénických poznámok odohráva v kaštieli. Nezachovala sa z neho žiadna fotografia. V Archíve Divadelného ústavu je fotografia z hereckej šatne. Je na nej mladý Eugen v charakteristickom oblečení uhorskej šľachty. Na fotografii zachytávajúcej štvrté dejstvo vidíme zbojnícku družinu. Scénické priestor je komponovaný opäť z kulisy zobrazujúcej tri kopce. Na jej pravej strane je namaľovaných niekoľko stromov predstavujúcich pomyselnú scenériu hory. Rovnako je tu umiestnených niekoľko kaširovaných kmeňov stromov. Sú položené na javisku a zbojníci na nich sedia. Vidno aj z dosák postavenú prízemnú chatrč – kolibu, v ktorej pravdepodobne hôrni chlapi prespávajú. Takmer všetky postavy zbojníkov majú dlhšie vlasy, niekedy aj štylizované pozapletané do viacerých vrkôčikov. Herci majú parochne, nie sú to ich prirodzené vlasy. Všetci zbojníci mali na nohách krpce, oblečené ľanové nohavice na nich prekladaný zbojnícky opasok a na hlave zbojnícky klobúk alebo niekedy aj liptovský klobúk.

Režisér Ferdinand Hoffmann vyložil Martákovej hru v intenciách autorky. Znovu preukázal ako to kedysi konštatoval pri hodnotení sezóny Vladimír Sýkora, keď tvrdil, že režisér je najsilnejší v transponovaní myšlienky.<sup>13</sup> Kritik Gabo Rapoš charakterizoval Hoffmannovu režijnú prácu nasledovne: „(...) vycítil jemnosť Martákovej hry, postavil celú hru na hĺbku myšlienky, nedal sa zlákať k lacným efektom, ale podčiarknutím najhlbších miest zaslúžil sa o úspešné preniknutie krásy myšlienok do obecnstva.“<sup>14</sup> Pozitívnym kritickým hodnotením a tiež prijatím inscenácie sa vyznačuje kritika Jozefa Felixa, keď

<sup>13</sup> Pozri D-a. [Vladimír Sýkora]. A ešte o tejto sezóne. In *Elán*, roč.10, č. 10, jún 1940, s. 9 – 10.

<sup>14</sup> G. R. [Gabo Rapoš]. Premiéra veršovanej hry Jánošík v SND. In *Slovenský rozhlas*, roč.2, č. 13, 1941, s. 17.

o Hoffmannovej réžii napísal: „Vyzdvihol by som najmä fakt, že sa mu podarilo sceliť a zdisciplinovať dokonalou súhrou celý herecký súbor, ktorý účinkoval v tejto hre. Niektoré scény mali až výtvarnú hodnotu. Režisér miestami vypointoval dejstvá do patričných symbolických polôh a do úchvatných lyrických skratiek. Pokorná scéna Jánošíkovho prerodu v zbojníka patrila azda medzi najefektnejšie scény, aké sa vôbec Hoffmannovi podarili. Zdôraznil celý ten odboj, ktorý akosi visel v povetrí, pritlmenou zbojníckou piesňou, ktorú akoby boli spievali hory a vrchy.“<sup>15</sup> Z kritického hodnotenia teda vyplýva, že režisér dynamiku inscenácie vytváral najmä dramatickým stupňovaním. Malo viac duchovný charakter a ťažilo zo sily a intenzity verša a myšlienky v ňom obsiahnutej. Ján Sedlák píše, že najsilnejšími časťami inscenácie bolo druhé a štvrté dejstvo. V nich dochádza k výraznejším konfliktom. V druhom sa Jánošík rozhodne pre zbojnícky život a vo štvrtom dejstve sa odohráva spor Jánošíka a jeho družiny s Gajdošíkom, ktorý zabil človeka. Jánošík je principiálne proti prelievaniu krvi a najmä proti vražde ako zlému skutku.<sup>16</sup> Ako sa prejavovala režisérova javisková interpretácia dramatického diela, pomenoval Ján Sedlák v Slovenskej politike: „Hoffmannova réžia veľmi úspešne sa usiluje zdôvodniť duchovné poňatie Jánošíka. Preto kladie veľký dôraz na vyzdvihnutie a zdôraznenie duchovných zápasov a na kontrast boja intelektuála a šablónovite poňateho zbojníka. Lyrické retardácie nezaškodili dejovej dynamike, pôvab verša Rázusovej na niektorých miestach strhoval.“<sup>17</sup> Režisér sa nekoncentroval len na lyrické pasáže, ale viacerí ocenili jedinečnú prácu pri koncipovaní davových scén. Naznačili, že Hoffmann vedel do detailu prepracovať davové scény so zbojníkmi, ktoré zároveň pôsobili aj mohutne.<sup>18</sup>

Scénické riešenie maliara Martina Benku, tu v úlohe scénografa, vytváralo realistickú atmosféru dobového prostredia vo výtvarnej skratke. Tento významný slovenský výtvarný umelec dokázal zhmotniť v scénickom riešení jedinečnú esenciu slovenského prostredia. Rovnakým spôsobom podporil režijnú interpretáciu Jozef Cincík. Zdôraznil duchovnú výšku a suverénnosť Jánošíka. Aj jeho kostým naznačoval, ako dominuje nad prostredím, do ktorého prišiel. Symbolizoval tiež Jánošíkovu duchovú výnimočnosť, ktorou bytostne ovláda celé svoje okolie.

Režijná koncepcia F. Hoffmanna sa bezprostredne napájala na dramatickú predlohu, už z nej vyplývalo, že Jánošík je predovšetkým hrdinom silného ducha. Bolo priam logické, že režisér obsadí do tejto postavy svojho protagonistu, ktorý predtým stvárnil zbojníka

<sup>15</sup> -jef- [Jozef Felix]. Veršovaná hra o Jánošíkovi. In *Národné noviny*, roč. 72, č. 21, 22. 3. 1941, s. 6.

<sup>16</sup> Pozri J. S. [Ján Sedlák]. Veršovaná hra o Jánošíkovi. In *Slovák*, roč. 23, č. 63, 16. 3. 1941, s. 10.

<sup>17</sup> J. S. [Ján Sedlák]. Nový Jánošík. In *Slovenská politika*, roč. 22, č. 64, 19. 3. 1941, s. 3.

<sup>18</sup> Pozri j.l. Premiéra Martákovej hry. In *Gardista*, roč. 3, č. 64, 19. 3. 1941, s. 6.

Hernaniho v Hugovej rovnomennej hre, a to Mikuláša Hubu. Divadelný kritik Jozef Felix najmä ocenil, že herec postavu „neprepatetizoval a nezosiľal, naopak, miestami až diskkrétne stlmil.“<sup>19</sup> Režisér Hoffmann mal s hereckými výrazovými prostriedkami M. Hubu skúsenosti a vedel aj to, že herec už viackrát dokázal bravúrnou prácou so slovom kreovať aj iné veľké postavy. Výstižnú charakteristiku Hubovej interpretácie Jánošíka nachádzame v kritike Jána Sedláka, keď napísal, že „jeho výkon herecký i deklamačný patrí medzi najkrajšie interpretácie tohto talentovaného herca. Jeho Jánošík filozofujúci presvedčoval a básnicky oduševnený strhoval. Huba dopracoval sa i k prirodzenému harmonicky zladenému gestu, ktoré dodáva jeho pohybom potrebnej sebadôvery. Huba ďalej môže čerpať zo svojho bohatého hlasového fondu, ktorý nezneužíva. Jeho verše zneli v momentoch dramaticky vystupňovaných mohutne a v partiách lyrických bolo v ňom kúzlo mäkkosti.“<sup>20</sup> K výrazným hereckým kreáciám patril Uhorčík Mílu Berana. „Bola to jedna z najjemnejších vypracovaných Beranových úloh, typ večne pokúšiteľský, večne rebelujúci, napísal kritik.“<sup>21</sup> Vo viacerých kritických hodnoteniach sa dozvedáme, že inscenácia bola herecky veľmi detailne vypracovaná. Jozef Kello vytvoril dve akoby typovo odlišné postavy – v prvom dejstve Jánošíkovho otca, zrobeného, smútiaceho tmeného a v štvrtom dejstve opačnú temperamentnú postavu Olejkára. Rovnako zodpovedne stvárnil svoje postavy aj herci, ktorí hrali len v jednom dejstve, či to boli muži alebo v záverečnom dejstve dve ženy Mária Bancíková a Oľga Borodáčová. Aj napriek tomu, že boli na javisku len v poslednom dejstve, predstavili postavy celé nesploštené naplnené citom i hereckým konaním.

Inscenácia Martákovej-Rázusovej *Jánošíka* na scéne SND bola v nejednom ohľade jedinečná. Ponúkla divákovi okrem ideového posolstva reflexiu a implementáciu postupov romantickej drámy s výrazným filozofickým rozmerom. Ferdinandovi Hoffmannovi sa umelecky presvedčivo podarilo sceliť herecký kolektív do neočakávanej javiskovej súhry. Osobitosť tejto inscenácie bola v nástojčivom dobovom sémantickom geste, ktoré hovorí slovo na čas. Bolo výrazné najmä preto, lebo vtedajšia slovenská spoločnosť z morálneho a etického hľadiska ustupovala dehumanizujúcim tendenciám. Hoffmannova inscenácia rozpútala polemiky a vášne. Nastolila nástojčivé otázky i naliehavý kritický osteň voči dehumanizovaniu ľudského bytia. Umeleckým a občianskym postojom bola výnimočná. Natoľko dráždila vtedajšiu totalitnú politickú moc, že čoskoro minister školstva a národnej

---

<sup>19</sup> -jef- [Jozef Felix]. Veršovaná hra o Jánošíkovi. In *Národné noviny*, roč. 72, č. 21, 22. 3. 1941, s. 6.

<sup>20</sup> J. S. [Ján Sedlák]. Veršovaná hra o Jánošíkovi. In *Slovák*, roč. 23, č. 63, 16. 3. 1941, s. 10.

<sup>21</sup> jI. Premiéra Martákovej hry. In *Gardista*, roč. 3, č. 64, 19. 3. 1941, s. 6.

osvety Jozef Sivák dal na konci divadelnej sezóny podnet<sup>22</sup>, aby F. Hoffmannovi pracovnú zmluvu s SND nepredĺžili.

### Martin Timko

Vznik príspevku podporil Literárny fond, výbor Sekcie pre tvorivú činnosť v oblasti rozhlasu, divadla a zábavného umenia.

---

<sup>22</sup> Svedectvo o tejto udalosti nachádzame v Zápisnici z vyšetrovania Dr. Ľ. Brezinského na Ústrední štátnej bezpečnosti vo veci P. Dúbravského z 22. 9. 1944. Píše sa tu: „Štátnemu intendantovi sa pripisuje, že z ND musel odísť býv. režisér a dramaturg F. Hoffmann. Menovaný mal byť prepustený už v sezóne 1940/41, proti nemu mal výhrady pán minister J. Sivák a z jeho príkazu sa musela s F. Hoffmannom zmluva zrušiť.“ In LAJCHA, Ladislav. *Dokumenty SND. Divadlo v rokoch vojny 1939 – 1945. Divadlo v rokoch vojny*. Bratislava : Divadelný ústav, 2000, s. 486. ISBN 80-88987-17-2.